

Nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų
prevencijos projektų (programų)
konkurso nuostatų priedas

NUSIKALTIMŲ IR KITŲ TEISĖS PAŽEIDIMŲ PREVENCIJOS PROJEKTŲ (PROGRAMŲ) KONKURSO DALYVIŲ PARAIŠKA

Konkurso tema – „Vaikų ir jaunimo informuotumo apie socialines grėsmes (žalingus įpročius, nesaugumo veiksmus gatvėje ir namuose, grėsmes internete ir kt.) didinimas ir šių grėsmių prevencija“

1. Projekto pavadinimas.

Žalingų įpročių prevencijos programa „Gyvai“

2. Projekto rengėjo (rengėjų) pavadinimas, adresas, telefonai, el. pašto adresas, banko sąskaita.

Asociacija „Mentor Lietuva“

Adresas: Gedimino pr. 12, LT-01103 Vilnius

Tel. 8 5 2682505

El. paštas: bernadeta@mentorlietuva.org

Banko sąskaita: LT02 7044 0600 0438 6596 AB SEB bankas

3. Informacija apie projektą:

3.1. esamos situacijos (problemos) analizė

Narkotikų vartojimas, priklausomybė nuo alkoholio sukelia daugiausia sveikatos, socialinių ir kriminalinių problemų, tokių kaip nelaimės keliuose, smurtas, savižudybės, asocialus elgesys, daugelį sveikatos sutrikimų. Vienintelė priemonė išvengti šių problemų – efektyvi ir savalaikė prevencija.

Kas ketveri metai atliekamo Alkoholio ir kitų narkotikų tyrimo Europos mokyklose (ESPAD) rezultatai rodo, jog Lietuvoje eksperimentavimas narkotikais 15-16 metų moksleivių tarpe didėja – nuo 2003 iki 2007 metų bent 1-2 kartus per savo gyvenimą vartojusių narkotikus mokinių padaugėjo nuo 16 proc. iki 20 proc. Taip pat Lietuvoje didėja besaikis gėrimas per paskutines 30 dienų moksleivių tarpe – nuo 36 procentų 1999 metais iki 41 procento 2007 metais.

Šeimos vaidmuo yra vienas iš svarbiausių veiksnių siekiant apsaugoti vaikus ir paauglius nuo tabako, alkoholio ir narkotikų vartojimo. Tačiau Eurobarometro tyrimas rodo, jog iš visų Europos šalių Lietuvoje jaunimas apie narkotikus ir jų vartojimą mažiausiai kalba su tėvais ir artimaisiais – tik 16 proc. (15-24 m.). Beveik penktadalis šia tema bendrauja su draugais. Tuo tarpu Airijoje ir Didžiojoje Britanijoje 41 proc. apklaustųjų informaciją gauna šeimoje.

Vaikai daugiausia laiko praleidžia mokykloje, todėl ugdymo įstaigų vaidmuo tabako, alkoholio ir narkotikų prevencijos srityje yra toks pats svarbus kaip ir šeimos.

3.2. tikslas

Programos „Gyvai“ tikslas - suteikti moksleiviams žinių ir įgūdžių, reikalingų sveikai gyventi ir nepradėti vartoti tabako, alkoholio ir narkotikų.

3.2.1. programos „Gyvai“ aprašymas

Programa „Gyvai“ buvo sukurta, sėkmingai įgyvendinta ir įvertinta 2003-2007 metais Europos komisijos paremtame tarptautiniame projekte „Europinė priklausomybės nuo narkotikų programa“ (angl. EU-Dap – European Drug Abuse Prevention). Efektyvumo vertinimo rezultatai parodė, jog po dalyvavimo programoje „Gyvai“ moksleiviai pradėjo mažiau eksperimentuoti su alkoholiu ir rūkalais. Šios programos efektyvumą lemia tai, jog informacijos apie psichiką veikiančių medžiagų vartojimo žalą pateikimas derinamas kartu su moksleivių gyvenimo įgūdžių ugdymu.

6-7 klasių moksleiviai dalyvauja 12 užsiėmimų, kurių metu mokosi bendrauti, kritiškai ir kūrybiškai mąstyti, apginti savo nuomonę, atpažinti bendraamžių poveikį, susipažįsta su alkoholio, tabako ir narkotikų keliama žala. Užsiėmimus moksleiviams praveda 2,5 dienų trukmės mokymuose specialiai paruošti klasių auklėtojai, socialiniai pedagogai, psichologai. Programoje dalyvaujančių moksleivių tėveliai yra kviečiami dalyvauti 3 praktiniuose seminaruose. Svarbiausias jų tikslas – suteikti žinių ir įgūdžių, reikalingų apsaugoti vaikus nuo tabako, alkoholio ir narkotikų vartojimo paauglystėje.

3.3. uždaviniai

- Suteikti mokytojams ir kitiems mokykloje dirbantiems specialistams žinių ir įgūdžių apie žalingų įpročių prevenciją ir programos „Gyvai“ metodikos naudojimą;
- Vykdyti žalingų įpročių prevenciją mokyklose sudarant sąlygas moksleiviams ugdyti gyvenimo įgūdžius, padedančius atsisakyti alkoholio, tabako ir narkotikų vartojimo, suteikiant informaciją apie neigiamą psichiką veikiančių medžiagų poveikį.
- Supažindinti moksleivių tėvus su alkoholio, tabako ir narkotikų vartojimo rizikos veiksniais paauglystėje, sudaryti sąlygas tobulinti tėvystės įgūdžius.

3.4. priemonės

- **12 pamokų ciklas vieno semestro metu.** Užsiėmimuose dalyvauja vienos klasės moksleiviai, užsiėmimai vyksta vieną kartą savaitėje.
- 12 pamokų jau yra suplanuota ir aprašyta **mokytojo metodinėje knygoje, moksleivio pratybų sąsiuvinyje** pateikiama kiekvieno užsiėmimo užduotys moksleiviams.
- **2,5 dienų trukmės mokymai** pedagogams, kuriuose išsamiai pristatoma programos metodinė medžiaga, suteikiama informacijos apie psichiką veikiančias medžiagas, mokytojai patys veda ir atlieka pamokų užduotis, organizuoja žaidimus, taiko metodus.
- Kiekvienoje mokykloje programoje dalyvaujančių moksleivių **tėvams organizuojami 3 seminarai.**

3.5. vykdymo trukmė, tęstinumas

Projektas pradėtas vykdyti 2009 m., šiais metais buvo išversta, adaptuota ir išleista programos „Gyvai“ metodinė medžiaga. Programa buvo pristatyta Vilniaus ir Kauno mokykloms, registruojamos programą norinčios įgyvendinti mokyklos. 2010 metais 12 pamokų užsiėmimai buvo praversti 4 Vilniaus ir 16 Kauno mokyklų.

Projekto vykdymo patirtis parodė, jog mokykloms vykdant žalingų įpročių trūksta metodinių priemonių, žinių ir įgūdžių. Todėl daugelis pedagogų labai gerai įvertino

3.6. vykdytojai

- Programą adaptavo dr. Laima Bulotaitė;
- 73 pedagogai iš programą įgyvendinusių mokyklų;
- 3 psichologės iš Vilniaus m. ir 2 psichologės iš Kauno m. Pedagoginių psichologinių tarnybų;
- mokymų vadovė iš VŠĮ „Actio Catholica Patria“;
- programos koordinatorė iš asociacijos „Mentor Lietuva“.

3.7. dalyviai (tikslinė grupė)

1885 moksleiviai ir 197 tėvai iš šių mokyklų:

Kauno kurčiųjų ir neprisigirdinčiųjų ugdymo centras

Kauno Eigulių vidurinė mokykla

Kauno Jurgio Dobkevičiaus vidurinė

Kauno Juozo Grušo vidurinė mokykla

Kauno Kazio Griniaus vidurinė mokykla

Kauno Kovo 11-osios vidurinė mokykla

Kauno Palemono vidurinė mokykla
 Kauno Rokų vidurinė mokykla
 Kauno Simono Daukanto vidurinė mokykla
 Kauno Šančių vidurinė mokykla
 Kauno Vaišvydavos pagrindinė mokykla
 Kauno Viktoro Kuprevičiaus vidurinė mokykla
 Kauno Vilijampolės vidurinė mokykla
 Kauno Vydūno pagrindinė mokykla
 Kauno „Žiburio“ vidurinė mokykla
 Vilniaus „Gabijos“ gimnazija
 Vilniaus Naujininkų vidurinė mokykla
 Vilniaus Simono Konarskio vidurinė mokykla
 Vilniaus Sofijos Kovalevskajos vidurinė mokykla

3.8. vykdymo vieta

Kaunas, Vilnius.

3.9. partneriai, rėmėjai

Projektą finansavo IKEA socialinių iniciatyvų fondas.

Metodinė medžiaga išleista Narkotikų kontrolės departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės lėšomis.

3.10. sąmata

Eil. nr.	Išlaidų pavadinimas	Suma
1.	Metodinės medžiagos vertimas, adaptavimas	7000 Lt
2.	4 mokymai mokytojams	16 000 Lt
3.	Seminarų tėvams vedimas	6000 Lt
4.	Administracinės – organizacinės išlaidos	10 000 Lt
	VISO	39 000 Lt

3.11. rezultatai

- Buvo suorganizuoti 4 mokymai, kuriuose dalyvavo 73 pedagogai. „Gyvai“ programą Lietuvoje įgyvendino 20 mokyklų, 12-oje užsiėmimų dalyvavo 1885 šeštų-septintų klasių moksleiviai, 3 seminarų ciklą lankė 197 tėvai;
- 2005-2007 metais atliekant programos „Gyvai“ efektyvumo vertinimo tyrimą buvo apklausta 7079, 12-14 m. amžiaus, moksleivių 7 šalyse, prieš tai juos suskirsčius į eksperimentinę ir kontrolinę grupes. Duomenų rinkimas buvo vykdomas prieš programos įgyvendinimą (*baseline survey*) bei praėjus 3 ir 15 mėnesių po 12 pamokų įgyvendinimo (*follow up survey*). Mokiniai, dalyvavę „Gyvai“ pamokose, lyginant su mokiniais, kurie mokėsi pagal įprastą programą, per paskutines 30 dienų:
 - 30 % mažiau rūkė kasdien
 - 28 % mažiau buvo girti
 - 23 % mažiau bent kartą per mėnesį rūkė kanapes;
- Programoje dalyvavę moksleiviai išmoko socialinių įgūdžių, kurie padeda apsisaugoti ir nuo kitų socialinių grėsmių – patyčių, psichologinių krizių, mokyklos nelankymo ir t.t.;
- Programą įgyvendinę mokytojai patobulino savo profesinę kompetenciją, naujai išmoktus metodus galės pritaikyti vesdami savo dalyko pamokas.

3.12. kita svarbi, su projektu susijusi, informacija

Projekto įgyvendinimo patirtis parodė, jog programa „Gyvai“ yra ypač aktuali ir reikalinga Lietuvai, nes mokytojams trūksta aiškių, paprastų ir efektyvių metodinių priemonių prevencijos vykdymui mokykloje. Tai patvirtina iš įvairių Lietuvos miestų į mūsų organizaciją besikreipiančios mokyklos dėl galimybės vykdyti „Gyvai“ programą.

Jei laimėtume šį konkursą, gauta premija mums suteiktų galimybę organizuoti „Gyvai“ programos pristatymus Lietuvos apskrityse, kad ir regionuose esančios mokyklos galėtų pradėti vykdyti šią programą.

4. Projekto atitikties kriterijams, kurie nustatyti Nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų prevencijos projektų (programų) konkurso nuostatų 24 punkte.

Projektas atitinka visus Nusikaltimų ir kitų teisės pažeidimų prevencijos projektų (programų) konkurso nuostatų 24 punkte nustatytus kriterijus:

- Remiantis ESPAD tyrimu per paskutinius 10 metų Lietuvoje narkotikų vartojimas 15-16 metų amžiaus moksleivių tarpe nuolat didėja, todėl efektyvios ir Lietuvai adaptuotos žalingų įpročių prevencijos programos yra ypač aktualios.
- Programa „Gyvai“ sukurta 2003-2007 metais, vykdant Europos komisijos paremtą tarptautinį projektą „Europinė priklausomybės nuo narkotikų programa“ (angl. EU-Dap – European Drug Abuse Prevention). Lietuvai bei kitoms šalims „Gyvai“ programa buvo pasiūlyta tik atlikus jos efektyvumo įvertinimą. Šios programos taikymo mokyklose efektyvumo įvertinimo rezultatai buvo pristatyti Narkotikų kontrolės departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės organizuotoje konferencijoje 2009 metų lapkričio 5 d.
- Projektas buvo vykdomas bendradarbiaujant su socialinių mokslų daktare, Vilniaus Universiteto Bendrosios psichologijos katedros docente Laima Bulotaite, Kauno miesto savivaldybės Švietimo skyriumi, Narkotikų kontrolės departamentu prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Vilniaus m. Pedagogine psichologine tarnyba, Vilniaus ir Kauno mokyklomis. Taip pat į prevencinę veiklą buvo įtraukta moksleivių tėvai.
- Žalingų įpročių prevencijos programa „Gyvai“ turi paruoštą ir metodiškai suplanuotą 12 pamokų programą, išleistą mokytojo metodinę knygą ir moksleivio pratybų sąsiuvinį, parengtą pedagogų mokymo programą, todėl gali būti pakartota ar įgyvendinta bet kurioje Lietuvos mokykloje.
- „Gyvai“ yra novatoriška programa, nes ji moksleiviams ne tik suteikia informacijos apie neigiamas žalingų įpročių pasekmes, bet ir keičia klaidingus įsitikinimus, ugdo kritinį mąstymą bei gyvenimo įgūdžius, kurie padeda atsisakyti ir nepradėti vartoti psichiką veikiančių medžiagų. Taip pat programoje taikomi interaktyvūs metodai ir užsiėmimai, kurie daugeliui Lietuvos mokytojų yra nauja metodinė praktika.

Asociacijos „Mentor Lietuva“ generalinė sekretorė
Jurgita Ribinskaitė-Glatzer

